

Kiss me through the hole of this vile wall

Än i dag vet jag inte vem det var som förändrades först: världen eller jag.

Det första man tänker när man stiger ut en morgon och inser att både man själv och världen blivit en Annan är givetvis att det är dags att ingripa.

Tysta jordskalv. En darrning bara under fotsulorna. Men världen bytte fot, förflyttade tyngdpunkten och plötsligt steg jag ut och var en annan. Fjorton år.

Det var vår, 1964, i Älvsjö. Tvätten vid Fru Marias torg höll på att lägga ner verksamheten. De flesta hade egen tvättmaskin och ingen släpade tvätt på sparkstötting uppför backen i vintersnön längre, eller på cykel när vårgardinerna skulle upp. Det var andra tider nu.

Talgoxarna rumsterade i björken utanför. Morgonljuset bubblade genom fönstret. Daniel stod nedanför mitt fönster och visslade *Bandiera rossa* ... bredvid honom, kort och intensiv, på väg framåt även när han stod stilla, fyllde Joel i med blockflöjten: ... *avante popolo*.

Det var dags. Den gamla eken vid gatan höll långsamt och motvilligt på att lövas, men resten av världen grönskade. På med kläderna, en kam genom luggen. Eyeliner

på ögonlocken. Äntligen såg jag ut som jag ville. Efter år av örsnibbskort hår med snedlugg och en genomliden tolvårspermanent var jag äntligen Mig Själv. Kleopatra (om man bortsåg från näsan) i Stockholms södra förorter steg i sina sandaler.

Så otroligt mycket hade hänt på kort tid. En och annan raggarbil dundrade fortfarande nerför Svartlösavägen i hundratio, men knuttarna var försvunna som om något väldigt monster hade slukat dem tillsammans med de skalbagsglänsande bågarna. Dag Hammarskjöld var död. JF Kennedy skjuten. Europa rustade sig och det kalla kriget kunde när som helst bli hett. Vid Ågesta fågelmarker stod Sveriges första kärnkraftverk och på FOA i Urvik arbetade man målmedvetet och idogt på att förbereda framställningen av den svenska atombomben.

Jag hoppade nerför trappan och landade med näsan i Daniels bröstorg. Vi hade fått lov att börja träffas efter min fjortonde dag. Mina föräldrar hoppades uppriktigt att det skulle leda till att vi snart tröttnade på varandra. Pyramus och Thisbe steg ut *avante populo* med Joel som ackompanjemang.

Nu var det dags. Blockflöjten spelade. Vi promenerade längs bakkanten av Långsjön, där det alltid luktade dy och halvrudda löv, till Stuvsta för att ta bussen mot Huddinge och sätta igång.

Från hållplatsen vid bussgaraget gick vi en bit norrut längs den nya motorvägen som höll på att anläggas. Här någonstans skulle demonstrationståget komma förbi så att vi kunde ansluta.

En stins i Tumba som fått Nobels fredspris i början av

seklet hade en gång i tiden skapat föreningen som ville fred genom skiljedom i stället för genom krig och terrorbalans. Det var den föreningen, Svenska Freds, som anordnat demonstrationen. Pingstmarschen höll på att formeras.

Nyss hade vi gått med facklor från Kungsträdgården upp mot Slottsbacken och sjungit "We shall overcome". Då antrade Martin Luther King talarstolen och såg på oss genom Stockholms skymningsljus med sina sorgsna och brinnande ögon. Den som kan förvandla sin vrede till sorg har ett vapen i sin hand som är skarpare och når längre än den som förvandlat sin sorg till vrede. Det visste vi inte, men det var nog ungefär vad vi såg när han stod där alldeles i närheten av Blodbadets torg och talade om en fristad där alla får rum. Det hade vi hört förut, men "alla" hade blivit fler och mer olika än vi kände till för bara några år sedan. "Alla" hade öppnats som en lagårdsdörr mot ljuset och det rykte av damm och halmboss som virvlade upp av vindstöten kring Olaus Petri-statyn.

Men nu. Nu gällde det pingstmarschen. Vi satte oss på grässlånten utanför en villa i Huddinge och väntade på att demonstrationståget skulle närma sig. Plötsligt vände Joel sig om. Bakom oss steg en man i halvknäppt morgonrock ut genom en öppning i häcken.

– Väntar ni på något? Vill ni ha en kopp kaffe?

Förbluffade över denna Pyramus- och Thisbeöppning reste vi oss och steg in på villatomten. Från verandan hade man bra utsikt över vägen. Vi släpptes in i huset förbi medborgare i olika stadier av uppvaknande som hälsa-

de hjärtligt på oss främlingar trots att vi hade parkas och antiatombombsmärken. Det hade varit fest kvällen förut, det syntes. Stämningen var god. Gästfriheten verkade uppriktig och fri från såväl nyfikenhet som nedlåtenhet.

– Ni vill väl ha mackor, sa morgonrocksmannen och öppnade kylskåpet. Därinne låg en grammofonskiva.

– Hoppsan, sa han. Det var en LP.

– Man kan väl säga att det gick ganska vilt till här igår.

Han log glatt och bredde mackor trots våra lama protester om besvär och att det verkligen inte behövdes. Jag drack kaffe i små örfilssnabba klunkar och vågade inte säga att jag aldrig drack kaffe, att jag inte kunde, att jag blev sjuk av det: att tacka nej var otänkbart.

Vad vi ville? Vad demonstrationen gick ut på? Att Sverige inte ska skaffa sig kärnvapen. Tänker man göra det då? Ja. Verkligen? Javisst. Den här regeringen? Jojomen-san. Det var för jävligt. Det har vi aldrig hört talas om. Det var det värsta.

De ville bjuda på påtår men jag lyckades tacka nej den här gången. De hade ingen aning om vilket hot om strontium som vilade över deras trädgård, hade aldrig sett en värld för sin inre syn där bara kackerlackorna skulle överleva. De var uppriktigt bestörta. Detta steg oss faktiskt inte åt huvudet utan gjorde oss lite mjuka i knäna, att bli så översvallande mottagna av människor som aldrig skulle sätta sin fot i en pingstmarsch men likväl redan hörde dit.

Varifrån namnet pingstmarschen kom visste vi inte så säkert. I England fanns något liknande som kallades påskmarschen. Men den inföll lämpligt nog just nu när

äppelträden konfirmerades i trädgårdarna längs Huddingevägen. In till verandan där vi satt letade sig lövsångarens italienska melodislingor och koltrastens fadosång i skuggan av bofinksdrillarna. Fåglar kan inte det där med nationsgränser och vad de än sjunger är det inte nationalsånger. De har ingen aning den här pingstmorgonen om var Warszawapakten upphör och Nato tar vid. De spelar olika slags flöjter utan betänkanden och låter tonerna driva vart de vill. Tills några åhörare träffas i hjärtat av något så enkelt som ett pilfinksblänk håller de på, utan att förtrötts.

Kackerlackor sjunger inte. Vi tackade för kaffet och vinkades ut från verandatrappan. Nu nåddes vi av ljudet från fler flöjter. Sandaler och träskor kom gående. Några vänner dök upp. Och många okända ansikten. En gitarr fanns med i ledet. Plakaten bildade en vandrande skog över våra huvuden: "Nej till bomben". "Stoppa kapprustningen". "Stontium 90". På vårt plakat stod: "Vi vill leva".

Långsamt ormade vi oss genom Örby förbi Juliaborg, över Årstafältet och norrut mot Gullmarsplan. Som att köra min livsfilm baklänges ända tillbaka till södra BB som vi passerade på ett stenkasts avstånd på väg in mot stan. Bortom födelsen uppstod jag i ett nytt folk som var på väg mot Vasaparken.

Vi möttes ibland av glåpord från folk som stod på trottoarerna och såg oss tåga förbi.

– Ungtuppar. Jävla kommunister.

Jag kastade en frågande blick på Daniel som log buddhaliskt och travade vidare.

– Titta, där går röde Herman, sa någon på trottoa-

ren. Mycket riktigt. Där gick Hermansson i anspråkslös poplinrock. Vi var inte hans lärjungar, men han var bevisligen med. Säpo såg oss allihop och lämnade rapport för säkerhets skull. Militären var intresserad. Och regeringen.

Freds rörelsen var ett potentiellt hot som svårligen kunde skiljas från kommunistisk infiltration, som också bevisligen förekom, för den delen. Att någon kunde vara pacifist av ren övertygelse hade man svårt att tro.

Per Anders Fogelström talade från en liten kulle i Vasaparken innan Pingstmarschen skingrades och vi tog oss hem igen. Vårt uppdrag var avklarat. Det blev inga svenska kärnvapen.

Det finns ett par foton från den där tiden som inte har tagits i soffan efter en födelsedag eller i samband med de danska släktingarnas alltmer sällsynta besök. Någon har bara halat upp en kamera när vi tre systrar är samlade till frukost eller när min storasyster står och diskar. Ett ögonblick ur en lång räckta vardagliga situationer, alldeles för obetydliga för att förevigas.

Min storasyster rycker till, man ser det på fotot. Hon är helt oförberedd. Hon öppnar munnen till hälften som för att säga något avvärande, men bilden är redan tagen. Köksskåpen med snedställda luckor, satt de verkligen där? Allt ser självklart och främmande ut och när jag första gången hittade fotot ville jag själv värja mig, som om det var jag som blivit överrumplad.

De vanliga sakerna som man aldrig annars tittar på, skavlösa som ett par ingångna skor, brickan i sitt brickband på väggen, gardinerna. Just så såg de ut men det har

jag inte ägnat en tanke på fem decennier. Mamma bytte gardiner varje årstid. Det här var vårgardinerna som kom upp till påsk. De brukade hänga kvar till skolavslutningen och sommarlovet eller möjligen pingst. Tror jag.

Vi turades om att diska i rättvis ordning och tyckte för det mesta det var jobbigt att tvingas "hjälpa till" så mycket. Egentligen, när jag ser på det efteråt, var det ju inte någon slavtjänst direkt.

Det liv som inte är arrangerat kan bli ett slag i melangärdet när man återser det.

När vi gick i Pingstmarschen, Daniel och jag, klädde vi oss i en roll som vi hade valt ut. Den var visserligen inte påklistrad utan djupt känd. Vi ville verkligen leva i en värld där människor fortfarande kunde röra sig utan rädsla för den osynliga strålningen som långsamt skulle kunna ödelägga allt. Men när vi systrar fotograferades hemma vid frukostbordet eller vid diskbänken handlade det inte om att klä sig i en roll. Inte om att visa upp någonting. Det mesta på 60-talet handlade fortfarande om liv som pågick utan att någon såg det. Utan att någon hade tänkt på hur det borde se ut.